

ЗАКОРДОННЕ
ПРЕДСТАВНИЦТВО
УКРАЇНСЬКОЇ
ГЕЛЬСІНСЬКОЇ
ГРУПИ

ДОКУМЕНТИ
УКРАЇНСЬКОГО
ПАТРІОТИЧНОГО
РУХУ
1980 р.

Додаток до Вісника репресій в Україні

ВИПУСК 7
1980

ВІД РЕДАКЦІЇ

Керуючись потребами часу, а також виходячи з прохання деяких читачів „ВІСНИКА РЕПРЕСІЙ В УКРАЇНІ”, починаємо публікувати окремими додатками до ВІСНИКА документи сучасного українського самвидаву.

У першому такому додатку пропонуємо 4 документи Українського Патріотичного Руху, написані на Україні від початку цього року. Подаючи перший з цих документів до преси, ми застерігали, що практика судових і позасудових розправ останнього часу (зокрема, безпрецедентні засуди Юрія БАДЗЯ та членів Української Гельсінської групи Миколи ГОРБАЛЯ, Василя СТУСА, Вячеслава ЧОРНОВОЛА та ін.) переконують у тому, що не варто називати прізвища людей, об'єднаних в Українському Патріотичному Русі. Проте важливість і актуальність цих документів незаперечна.

В додатках до наступних випусків плануємо опублікувати деякі матеріали останніх Інформаційних бюлетенів Української Гельсінської групи, які дійшли на Захід шляхами самвидаву.

При цьому щиро дякуємо всім передплатникам і жертводавцям за фінансову підтримку ВІСНИКА.

Особлива подяка тим, хто в той чи інший спосіб висловив свої критичні зауваження щодо його змісту й оформлення. Більшу частину таких зауважень враховано та виправлено в наступних випусках. Нагадуємо, що й надалі успіх ВІСНИКА великою мірою залежатиме від активності всіх зацікавлених у цьому виданні.

Зауваження і пропозиції просимо слати на адресу, або повідомляти телефоном:

Nadia Svitlychna
P.O. Box 770
Cooper Station
New York, N.Y. 10003

ДЕКОЛОНІЗАЦІЯ СРСР — ЄДИНИЙ ГАРАНТ МИРУ В УСЬОМУ СВІТІ

Вісім років минуло відтоді, як репресивні органи СРСР влаштували новий погром української інтелігенції. Після масових арештів у січні 1972 року за колючим дротом опинилося багато сотень людей, стурбованих долею рідного народу, його матеріальним і духовним добробутом. Розпочаті тоді масові репресії, незважаючи на численні протести світової громадськості, продовжуються й дотепер майже в тих самих масштабах, проте з використанням особливо брутальних методів розправи, коли людей, що так або інакше протестують проти насильства, судять як хуліганів, злодіїв, розпусників, аби завуалювати моторошну арифметику політичних розправ.

Мета всіх цих репресій, які провадять на Україні з диявольською методичністю, — задушити вільний голос нашого народу в особі його кращих представників, приректи наш народ на покірливе мовчання; репресуючи інтелігенцію, зупинити зростання національної самосвідомості українського народу, обезголовити наш народ, перетворивши його на покірну череду, покірну до окриків тимчасового правителя. За минулі десятиріччя жертвою цих репресій стали мільйони й мільйони чесних людей.

Голод 1933 року, репресії сталінських і післясталінських часів, примусове переселення українців у райони Сибіру та Далекого Сходу, розгром українського національно-визвольного руху в Західній Україні в 40–50 роках — усе це призвело до того, що український народ скоротився наполовину: до фізичного знищення 10–15 мільйонів українців слід додати різке зниження природного приросту населення. Це вдвічі, а то й утричі більше від того, що завдав нашому народові німецький фашизм. Регулярні адміністративні кампанії по фізичному й духовному винищенню української інтелігенції призвели до того, що сьогодні між нашим начальом і його духовним наставником виростає прірва: сама

духовно-виховна місія нашої інтелігенції, розтрачувана після кожної репресивної акції, перестала бути для цієї інтелігенції дійовим імперативом. Більше того, перебуваючи в умовах постійної сваволі з боку влади, ця інтелігенція, особливо творча, опустилася до рівня чиновного класу, що допомагає владі в будь-якій справі. Наші письменники в більшості перетворилися на нахлібників, блазнів, що розважають партійно-державну еліту, стали паразитувати на тілі трудового народу, бо їхня так звана продукція – це суцільний брак. Сьогодні ця інтелігенція благословляє терор – добровільно чи з примусу, вголос чи мовчки, рабською старанністю чи за голосом смертельного переляку.

Цей чиновний штат, виконуючи накази партійних тимчасових правителів, усе ще переконують нас у тому, буцім СРСР – це країна найбільшої в світі соціальної справедливості. Проте дедалі більша частина нашого народу переконується в тому, що це не так: наш робітник дістає за свою працю злиденні копійки, маючи забезпечення, в кілька разів гірше, ніж робітник США, ФРН, Канади й інших країн, наш селянин перебуває не в кращих умовах.

Зростає дорожнеча, багато товарів, у тому числі продуктів харчування, немає. Що ж до духовно-культурного клімату, то тут і Україна, й СРСР стали страховищем для всього цивілізованого людства, як уособлення духовної неволі, ГУЛАГу, найбільшого насильства над людиною і її сумлінням, цілковитої політичної безправності, винищення цілих народів, оголошених поза законом. Сталінізм – ця свята святих радянського комунізму – існує й по сьогодні, ледь-ледь обновивши свої диявольські ритуали. СРСР перетворився на військово-поліційну державу з широкими імперіалістичними намірами. На задоволення радянського експансіонізму й підтримку поліційного клімату всередині країни і так званої соціалістичної співдружності йде добра

третина, а то й половина загальносоюзного бюджету. Розповсюдивши свою практику на багато країн світу, радянські комуністи несуть цілковиту відповідальність за всі криваві лиходійства, що відбуваються в таких країнах, як В'єтнам і Кампучія, Куба й Китай, Албанія й Афганістан, Чехословаччина чи Східна Німеччина. Антилюдяна практика архіпелагу ГУЛАГу розповсюджується на весь світ, не лишаючи нам, українцям, жодних надій на майбутнє. СРСР перетворився на жандарма, який погрожує всій планеті війною й насильством. Ми добре знаємо, чим це загрожує людству; адже за 60 років безпощадної війни, яку так званий уряд УРСР веде проти свого власного народу, ми втратили стільки людських життів, що можемо сміливо поставити імена змінюваних київських тимчасових правителів поряд з іменами Пол Пота і Янг Сари, їхніх комуністичних братів по зброї.

Ось уже 60 років цей так званий Уряд України здійснює практику національного геноциду. Який же уряд у світі зміє на зразок українського зводити почуття патріотизму до рангу державного злочину? Серед суверенних держав такого уряду немає, не дозволяють собі цього навіть сьогоднішні колоніальні намісники.

Тому ми, жертви політичних репресій на Україні, звертаємося до свого народу, до урядів усіх країн світу, до ООН і заявляємо про своє бажання вийти зі складу СРСР, вивести наш народ з комуністичної неволі. Ми змушені це зробити самі, бо офіційний уряд УРСР, будучи всього-навсього окупаційною владою, ніколи цієї вимоги не поставить. Ми змушені зробити це тепер, бо кожен день перебування України в складі СРСР наближає нашу національну загибель. Ми звертаємося з цією вимогою до союзного уряду, бо вбачаємо в цьому відокремленні України єдиний рятуючий. Це не порушення конституційного права, це наш єдиний шанс уникнути духовно-національної смерті і домогтися гідного існування. Ми звертаємося із закликом до

свого народу, до всіх людей, що живуть на території УРСР, підтримати нашу вимогу. Необхідно об'єднати всі наші зусилля для того, щоб з часом провести референдум у відкритих демократичних умовах під контролем спостережної комісії з ООН. Українська громадськість, а не окупаційний режим в особі так званого уряду УРСР мусить стати виразником такого національного самовияву.

Відкидаючи всілякі спекуляції радянських властей на наші вимоги, ми заявляємо: воля України дасть можливість звільнитися й російському народові, й іншим народам, що поневолені сучасним режимом. Вільна Україна гарантує всі права народам, що населяють Україну: росіянам і полякам, євреям і татарам, румунам і угорцям. Ми надто добре пізнали, що таке підневільне колоніальне існування, тому заявляємо, що людям, які заселяють нашу Батьківщину, ми надамо якнайширші політичні, економічні й соціальні права. Всі права національних меншин і різних релігійних асоціацій будуть додержані беззастережно.

Вільна Україна могла б стати надійним захистом і Заходові від комуністичної експансії, оздоровила б усередині політичну обстановку в країнах, що є західними сусідами України, допомогла б усім народам, що перебувають у складі СРСР, домогтися гідного національного існування. Деколонізація СРСР — ось єдиний гарант миру в усьому світі. Волю Україні!

Волю народам, що перебувають у ярмі комуністичної імперії!

Український Патріотичний рух.

Січень 1980 р.

ГОЛОС З УКРАЇНИ

Воєнно-поліцейський комплекс СРСР, про який влада дбає передусім, пересичений. Поглинаючи левину частку національного прибутку, цей клан, відгодований за рахунок нещадної державної експлуатації трударів, переходить до практики. Свідомство тому – події в Афганістані, провокаційна гра на ірано-американському конфлікті, дикунська розправа з дисидентами. Все це ланки одного ланцюга. Давній міт про прогресивність радянської моделі соціалізму розвіяно. Лицемірство вже не допомагає. Надзвичайно складні внутрішньополітичні та економічні проблеми, перед якими стоїть уряд Брежнєва, змушують вдатися до традиційного засобу – нагнітання воєнного психозу, загострення політичної обстановки в світі, щоб у такий спосіб зняти з порядку денного можливі корективи до практики керування країною. Настав час показати своє справжнє, гулагівське обличчя. Це обличчя жажливе, проте влада досить сильна, щоб його не соромитися. Росія 20 сторіччя, повторюючи лінію свого історичного розвитку минулого сторіччя, вступила в епоху Побєдоносцева. Настав час Олександра III і підлого Судейкіна.

Рекрутуючи дисидентів та відправляючи їх за колючий дріт за якнайпідлішими лезвинуваченнями, влада дбає лише про те, щоб збільшити свій золотий запас душ, який вони пустять у торговельний обіг в разі наступного раунду переговорів із Заходом. Работоргівля своїми громадянами, почата ще за Хрушова, розцвіла пишним квітом. За Буковського купили Луїса Корвалана, за Кузнєцова, Гінзбурга і Мороза – своїх шпигунів, за Сахарова можна вимагати режим найбільшої сприятливості, за свреїв – пшеницю, дешеве масло і м'ясо, компютери, важливе технологічне устаткування. Головне – створити для в'язнів сумління такі умови, щоб жалісливий Захід змушений був піти на такі угоди – із співчуття до мучеників волі.

Наше так зване суспільство, давно вже безнадійно хворе, охопив загальний маразм. Крадуть міністри й сторожі, займаються махінаціями працівники торгівлі і ОГХС, спекулюють перекупки й журналісти, брежуть казкарі й партійні віщуни. Люди розумової праці, що втратили право називатися інтелігенцією, зайняті найскладнішими проблемами особистого виживання – в умовах постійного зубожіння народу. Вони цинічні такою самою мірою, як влада. Радянський робітник заробляє в 5–10 разів менше, ніж його колега на Заході. Радянський колгоспник, що звик до поневірвання і рятуєчись від нього, проходить вишкіл професійного злодійства. На категорію особливо збочених підляків і моральних виродків перетворилися так звані слуги народу – трудівники творчої праці і вільних професій. Загальна корупція, продаж професій і посад, на яких можна ловити рибу в каламутній воді, втрата будь-якого почуття громадянськості – ось окремі атрибути нашого так званого суспільства, цієї отари отупілих одиноких баранів, які товчуться на стирлованому пасовиську в пошуках жалюгідного прожитку. Гасло всіх: після нас хоч потоп.

У цих умовах радянські борці за справедливість, з примхи історичного моменту названі правозахисниками, щоб не здаватися надто великими радикалами, роз'єднані як ніколи раніше. Кожен з них стоїть перед синдикатом добре налагодженого пригнічення. І марно він сподівається на м'якість своїх заперечень владі, даремно ховається за фігурою критики окремих недоліків. Чекає його диявольська розправа – майже така сама люта, якій в Росії 19 сторіччя піддавали терористів. Але що він може, цей інакодумець? Адже він – один. А один у полі – не воїн. Ця істина відстрашує від лав дисиденства мільйони і мільйони людей, які усвідомили всю катастрофічність теперішнього становища. Подібна ситуація особливо характерна для України, де традиційну національну роздрібненість місцевого населення зміло використовувуть каральні сили. Старанно порце-

льоване суспільство - навіть при наявності сил притягання всередині "страт" - ніяк не може досягти того енергетичного потенціалу, за якого були б звільнені з пут страху сили консолідації, на дедалі зростаючій хвилі яких з'явилися би позитивні, з чіткою реакцією на злобу дня соціальні інстинкти, запити, пропозиції, програми. Репресії, які пережила Україна за останніх 10 років, залякали поміркованих, на боягузах поставили хрест, а окремих сміливців залишили на порожній сцені, яскраво освітленій кагебістськими прожекторами.

В таких умовах є тільки один вихід - керуючись персональною відповідальністю кожного за долю всього народу, протиставити насильству влади позицію громадянської непокори. Хай це будуть акції поодинокі, акції невеликих груп. Проте влада мусить знати: такого ми більше терпіти не хочемо. Не можна думати про те, що наша суто особиста громадянська позиція даремна. Кожен новий учасник руху за соціальну і національну справедливість, кожен новий в'язень сумління, кожен новий переслідуваний вливається у величезну сім'ю тих, хто не може миритися з теперішньою сваволею. І нехай радянські табори й тюрми наповняться новими людьми, які шукають правди. Опір режимові можна вести і в табірних умовах. Позицію громадянської непокори треба витримувати в будь-яких обставинах і за всяких умов.

З другого боку - перед лицем теперішньої сваволі весь демократичний рух країни мусить згуртувати свої ряди під єдиним прапором демократичних перетворень на засадах справжнього народовладдя, демілітаризації й декагебізації країни, поліпшення соціального становища народу, поваги прав особи, асоціації й цілих народів. У загальнодемократичному рухові СРСР мусять об'єднатися загальнодемократи і націоналісти, члени незалежних профспілок і релігійних об'єднань, особи, що бажають емігрувати з СРСР, і правозахисники; тільки загальносоюзний демократичний

рух, який функціонує в усіх осередках соціального організму країни, може розраховувати на дієвість своїх позитивних зусиль.

Відсиджуватися, сховавши голову під страусове крило, - сьогодні злочин. Нехай це знає кожен письменник, що прикрашає виразки режиму, кожен журналіст, який збирає чергові усмішки черговому временникові, кожен педагог, що отруєє свідомість дітей вірнопідданським пропагандистським дурманом - вони бо злочинці подвійно. Адже не тільки не питають у своєї рідної влади - "що ж ти, клята, робиш?", але й усіляко потурають їй.

Нехай нашим першим кроком до самовизволення буде хоча б таке: відмова від участі в демонстраціях вірності режимові, від усіх програм партійного дресування /лекції, збори і т.ін./, неучасть у виборах, вихід з примусових організацій /партії, комсомолу, профспілок, творчих організацій/, відмова від суботників, недільників, які продовжують 41-годинний робочий тиждень, відмова від передплати партійної преси. Страшний молох режиму не такий уже й страшний, якщо йому протиставити позицію масового, хай і неорганізованого спротиву. Тотальне насильство мусить зустріти тотальний спротив. Один випадок насильства над людиною, кожен факт несправедливості не повинен лишитися поза увагою. Тільки розкріпачивши самого себе, можна перейти до нових, організованіших форм боротьби з офіційним гнітом. Сьогодні, як ніколи, необхідні тисячі й тисячі сміливців, здатних на будь-які злигодні в ім'я справедливості й соціального прогресу. Сьогодні, як ніколи, наявним асоціаціям дисидентства потрібні нові люди, які могли б продовжити справу, за яку борються Тетяна Великанова і Гліб Якунін, Вячеслав Чорновіл і Л.Тарновський, В.Гахмін і В.П'ялускас, П.Айрикян і А.Сейтмуратова. Розгнущаному теророві ми мусимо сказати "ні!". Зусилля кожного з нас послаблюють добре організовану армію насильства. Майбутнє демократії в руках кожного з нас. Дільше того: в умовах, коли радянський офіціоз є одним з

головних потенційних зачинателів нової великої війни, в руках демократичного руху СРСР – і доля миру на землі. Нехай місце кожного нового в'язня займуть не одиниці, а десятки нових сподвижників Правди. Це не так уже багато. Але якщо одну Великанову замінять троє, це означає: завдання карателів стане втричі складніше.

Ми стоїмо перед великою кризою. Можливо, такої іншої ще не було. І обов'язок кожного громадянина – виконати своє людське призначення.

Українські дисиденти, звертаючись до всіх Гельсінських груп країни, до всіх людей, що усвідомили драматизм сьогоденної ситуації, пропонують: провести загальносоюзну політичну голодівку протесту проти політичних репресій у день відкриття московської Олімпіади. Підтримайте нашу вимогу Кремлеві: Волю всім політичним в'язням, яких мучать у радянських тюрмах і таборах!

ДО АРЕШТУ ВЯЧЕСЛАВА ЧОРНОВОЛА

Заарештовано найвидатнішого українського борця за соціальні й національні права свого народу. Заарештовано підло, цинічно звинувачено за ст. 117 КК РСФСР /"спроба зґвалтування – прим. ред./". Кожен, хто мав щастя знати Вячеслава, знає, наскільки подібне звинувачення недоречно до його сліпучого славного образу, наскільки це звинувачення безглузде. Цинізм, до якого вдалися карателі, не може заплямити кристалево чистого імені непохитного борця. Навпаки: цей цинізм влади ще раз підтверджує ганебну репутацію новітніх судейкіних, які не гребують найнижчими методами в боротьбі з правозахисниками.

Протягом останніх 15 років Вячеслав Чорновіл був невтомним мотором українського демократичного руху. Всі випробування, що випали на його долю, він витримав з честю. Їльше того: в табірних умовах він наочно довів, що в його кволому тілі ховається душа справжнього гладіатора. В історії мордовських таборів важко знайти інше ім'я, що могло б зрівнятися з іменем Чорновола: так багато зробив він для організації внутрітабірного опору, для ознайомлення світової громадськості із злочинною практикою мордовських карателів. Незважаючи на нестерпні умови, Чорновіл виявився найбільш результативним українським дисидентським автором. Можливо, ще рано називати те, що вийшло з-під його пера. Тому скажемо інакше: все, що він зробив, увійде до золотого фонду української літературно-громадської публіцистики 60-70 рр. і вже сьогодні автор забезпечив собі надійне місце в лавах найвірніших синів свого народу, найбільш стійких його захисників.

Арешт Чорновола – це спроба влади задавити український дисидентський рух, залишивши його без визнаного лідера. Ця спроба – невдала. Ми говоримо карателям: по-вашому не бути. Куди б ви не сховали Вячеслава – він буде з нами. Його місце займуть нові борці проти гніту і насильства. І ваші захисні заходи проти Вячеслава Чорновола обернуться проти

вас новими поразками. У відповідь на його арешт до Української Гельсінгської групи вступило кілька нових кореспондентів і членів, оголошувати яких ми не будемо, щоб не полегшувати вам завдання.

У Вячеслава – завидна доля. І кожне нове переслідування його робить цю долю ще завиднішою. Його доля – вища від усіх тюремних стін і табірних огорож, вона непідвладна карателям і охоронникам. Вона – пряме звинувачення всім душителям свободи і справедливості. Життя Вячеслава Чорновола надихає нових і нових людей до боротьби на захист людських прав і свобод, за досягнення українським народом своїх законних вимог.

Ми звертаємося до українських організацій за кордоном з проханням: піднести свої голоси протесту проти арешту Вячеслава Чорновола, домагаючись його звільнення. Доти, доки Чорновола не буде звільнено, необхідно влаштувати організований бойкот будь-яким колективам, делегаціям і представникам УРСР, які бувають за кордоном. Необхідно політику бойкоту щодо УРСР провадити не лише по лінії культурного обміну, а й по всіх інших статтях обміну.

СВОГОДУ ВЯЧЕСЛАВУ ЧОРНОВОЛОВІ – ЧЕРГОВІЙ ЖЕРТВІ ОФІЦІЙНОЇ СВАВОЛІ

УКРАЇНСЬКИЙ ПАТРІОТИЧНИЙ РУХ

Підтримуючи заклик Міжнародної амністії, українські дисиденти підносять свій голос на захист репресованого донецького шахтаря Володимира КЛЕБАНОВА, засновника міжпрофесійного об'єднання трудящих в СРСР. Ми вимагаємо негайно звільнити Володимира КЛЕБАНОВА й усіх тих, хто, висуваючи свої законні трудові вимоги, був підданий репресіям. Ми звертаємося до українських робітників із закликом - домагайтеся звільнення Володимира КЛЕБАНОВА. Створітьте на своїх підприємствах незалежні від держави профспілки. Тільки такі профспілки можуть захищати ваші трудові інтереси. Боріться за точне додержання трудового законодавства, вимагайте підвищення заробітної плати, відмовляйтеся від роботи в чорні суботи, що продовжують ваш 41-годинний робочий тиждень.

Життєвий рівень радянського робітника - один із найнижчих у світі. Ваше святе право - боротися з нещадною державною експлуатацією вашої праці.

УКРАЇНСЬКИЙ ПАТРІОТИЧНИЙ РУХ